

vangelie,
moeten...
volgorde?
wij hande-
Woord en

n zijn bro-
re nog veel
dikant oor-
en overtul-
en machts-
Dit behoedt
ten machts-
r de door-
tsgroepen (!)

a de roeping
R-K. ency-
ms" met on-
en begeert
zijn een be-
ook wat hij
et tot haar
emid.

ver den „zin
daarna zijn
rk en socia-

estelijk ver-
danig trach-
s liever dan
en, de doel-
ing, de wer-
practici" ter
en. Ook de
vakbonden"

zijn betoog
nu geeft, is
verkelijkheid
g weergeeft,
persoonlijke
ij hebben na
gen heeft ge-
opgesteld...
de bedoelde
n op te stel-
g vinden van
zijn. Dit zal
agen, hoe de
misschien
vat op de
en".

„dat hij wil
practijk ligt".
het bewust-
zelvigd mag
sme te schet-

is, luidt het,
nag het, zegt
den met een
xisme". Lang
beweging met
waar het de
het lang niet
te stuwkracht

al het eenigen
Kerk en soci-
belijdenis met
„Vos „neemt"
aar belijdenis,
elie", wil dat
pgemerkt, dat
het Evangelie
geven van de
zwakt.

„het socialis-
eweging") gaat
n, dat hij de
ldbeschouwing
het Marxisme
niet, in België
niet, in Frank-
rijk werd het
he beginselen
socialisme in
al aan Georg
de het Marx-
Wunsch heeft
(in zijn tijd-
) een synthese
en het histo-
wen. De niet-
ische beweging
Ook de kritiek
socialistische
k ook op zich-
rking.

Maar verschil-
socialisten (we
bben bewezen,
van het „Ver-
de prediking tot
ristus.

lichte Denken" zijn, van dien geest, welke het moderne socialisme voedde en nog voedt. Laten we echter deze bezwaren een oogenblik rusten, en luisteren naar wat Dr de Vos over den zin van het socialisme (zoals hij dien begrijpt) leert.

De zin der „moderne arbeidersbeweging" is, luidt het, samen te vallen in dat eene woord: bevrijding of emancipatie. Beter nog ware het, meent de Sneeker predikant, te spreken van verlossing.

Nu zegt het woord bevrijding nog niets. Ook de Christelijke arbeidersbeweging wil vrijmaking, ook de kerk spreekt van verlossing.

Dr de Vos erkent, dat de woorden, welke hij gebruikt, nadere toelichting behoeven.

„Wanneer men", betoogt hij, „van verlossing spreekt, moet men wel bedenken, dat hier van een groote mate van zelfverlossing sprake is. Men wordt niet verlost, doch men verlost zichzelf. Aan den anderen kant is het toch ook weer zoo, dat men verlost wordt... Het is vooral de gang der historische gebeurtenissen, die de verlossing zal brengen. De geschiedenis, of liever, in haar wonende krachten, zullen de verlossing brengen... Het blijven echter aan het gebeuren immanente krachten, die verlossen, het is niet een transcendentie, een de wereld te boven gaande macht, die het doet".

Deze aanhaling spreekt voor zichzelf.

Dr de Vos laat duidelijk uitkomen, dat hij deze socialistische opvatting niet geheel voor zijn rekening neemt. Maar, meent hij, men kan het aan het socialisme, juist van godsdienstig standpunt uit, slechts ten deele verwijten, dat het van zelfverlossing sprak.

Onderzoeken wij den volgenden keer deze verontschuldiging nader.

A.

B. I. B.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

De betekenissen van de Prot. Chr. Centrales en Vak-organisaties van patroons voor het kerkelijk, politiek en maatschappelijk leven in ons vaderland.

VIII. (Slot.)

De Algemeene Betekenis.

Niet genoeg kan er op worden gewezen, dat de toepassing der beginselen van het Calvinisme voor Kerk, Staat en Maatschappij van overwegende betekenis is. De verschillende levens-terreinen zullen er onder lijden, wanneer die beginselen van vrede en gerechtigheid, van gezag en vrijheid, van orde en tucht en meerderen, te loor zouden gaan, maar zij zullen aan kracht en invloed winnen, wanneer de waarde er van voor ieder terrein afzonderlijk in breeden kring erkenning vindt.

Het zijn die beginselen, welke ook aan de Christelijke patroonsorganisatie, als onderdeel der gansche rij van maatschappelijke organisaties, HAAR ALGEMEENE BETEKENIS voor ons volksleven verleenen, omdat ze toepassing zijn van Gods heilige wet: God lief te hebben bovenal en onzen naaste als ons zelve.

Vanzelfsprekend is daarbij, dat hoe meer Christelijke patroons, groot-werkgevers, middenstanders, boeren of tuinders, de Christelijke patroonsorganisatie en dus de gemeenschapsoefening versterken, hoe meer deze Christelijke beginselen naar Calvinistische opvatting hun invloed kunnen ontwikkelen in de maatschappij.

Men achtte dit toch niet gering. Kerk en Staat zouden zeer zeker in ernstige mate schade ondervinden, wanneer op maatschappelijk levensterrein de beginselen van het Calvinisme, zooals Gods openbaring die leert, zooals ze uit het Woord Gods zijn geput en door den Geest Gods in het hart worden gewerkt, geen enkele toepassing meer zouden vinden in organisatorisch verband. De Kerk als pilaar en vastigheid der waarheid immers verliest haar invloed en kracht wanneer de welomschreven belijdenis niet GE-MEENSCHAPPELIJK wordt beleefd en de GE-MEENSCHAP der heiligen niet ZICHTBAAR tot uitdrukking komt, ook in het organisatorisch leven der geloovigen buiten den engen kring der Kerk in de maatschappij en in den Staat. En nu is DE ALGEMEENE BETEKENIS der Christelijke patroonsorganisatie voor de Kerk (en ze heeft dit met andere Christelijke maatschappelijke organisaties gemeen) deze: dat zij oproept tot een GE-MEENSCHAPPELIJKE openbare beleving van de belijdenis der Kerk, tot gemeenschappelijke openbaring dus van het geloof in Jezus Christus in den kring van handel en bedrijf. De wereldoverwinnende kracht van het geloof, dat de Kerk belijdt, moet immers ook het maatschappelijk leven doordringen om het nu reeds op te eischen voor den Koning der Koningen, den Christus Triomfator, die uiteindelijk overwinnen zal.

Van groote ALGEMEENE BETEKENIS is, dat de Christelijke patroonsorganisatie deze gemeenschappelijke roeping vervult in gemeenschap met tal van andere Christelijke organisaties op maatschappelijk terrein en schakel is in de gansche keten van organisaties ONDER EIGEN BANIER. Zij stelt zich lijnrecht tegenover de z.g. atomistische maatschappij-beschouwing¹⁾, in de vorige eeuw reeds door een onzer voormannen geheld als „een hoopje zielen op een stukken grond" en verdedigt de gemeenschapsgedachte, de gedachte der Christelijke solidariteit, die het meest in overeenstemming is met het Woord van God, zooals deze ook van meetaf in de Calvinistische maatschappij-beschouwing tot uitdrukking is gekomen.

En die gemeenschapsgedachte is het ook weer, die het optreden op het terrein der maatschappij niet los kan denken van de actie op staatkundig terrein. Veronachtzaming der beginselen op maatschappelijk terrein leidt onherroepelijk tot veronachtzaming der beginselen op het terrein van den Staat. De atomistische maatschappij-beschouwing is even gevaarlijk voor de Christelijke Staatkunde als voor de doorwerking der Christelijke beginselen in de maatschappij. Het is weer de behoudende, bewarende en opbouwende kracht der gemeenschap in de Christelijke maatschappelijke organisatie, ook dus in de Christelijke patroonsorganisatie, die steun biedt bij de propaganda der Christelijke beginselen door middel van de Christelijke politieke organisatie op Staatkundig terrein. Onze Christelijke staatkundige partijen kunnen bij een stevige Christelijke organisatie van werkgevers, middenstanders, boeren en tuinders, slechts wel varen.

Zouden deze organisaties verdwijnen, of door beginselverzaking van geenerlei betekenis meer zijn, dan zouden onze Christelijke staatkundige partijen hun meest belangrijke steunpunten hebben verloren, en ook in het politieke leven zou de invloed daarvan worden gezien en ondervonden.

Op maatschappelijk zoowel als op politiek terrein danken wij onzen invloed aan de beginselen, die wij belijden en waarvan wij de praktische toepassing steeds bepleiten. Onze beginselen worden gerespecteerd, en men heeft begrepen, dat zij niet alleen t i d e l i j k e waarde bezitten, zij bezitten hogere waarde, zij reiken tot over het graf. Dat legt echter ook een zware verantwoordelijkheid op onze Christelijke maatschappelijke organisaties en ieder der leden persoonlijk. Wie de wapenrusting van den Koning draagt, dient zich dienovereenkomstig te gedragen en te handelen.

De algemeene betekenis der Christelijke maatschappelijke organisaties, ook die van Christen-patroons, zal toenemen naarmate dit door de Christelijke organisaties beter wordt beseft en door anderen meer wordt gezien. Ook in de samenwerking met andersdenkenden in allerlei kring.

De laatste twintig jaren zijn talrijke van onze Christelijke organisatie-mensen op vooraanstaande posten geplaatst. In Kamers van Koophandel, hooge colleges van Staat en maatschappij, worden onze Christelijke werkgevers, middenstanders en boeren, dank zij het bestaan der Christelijke patroonsorganisaties, niet meer gemist. Velen hunner hebben daarin, als vertegenwoordigers hunner Christelijke patroonsorganisatie, een leidende positie.

Vooral trouw aan het beginsel, door organisatie en vertegenwoordigers in dien kring betoond, zal de algemeene betekenis der Christelijke patroonsorganisatie nog meer aantoonen, maar ONTROUW kan die betekenis enorme schade doen. In het mede beraadslagen en mede besluiten dient de Christelijke maatschappelijke organisatie, wanneer dit noodig blijkt, desnoods alleen te gaan staan. Liever in isolement ons heil gezocht, dan door samenwerking met anderen onze beginselen geweld aan te doen en onzen Koning te onteeren. Het zal juist blijken de kracht der Protestantisch-Christelijke organisatie op allerlei terrein voor ons volksleven te zijn, dat men weet, dat wij ook, zoo noodig, DURVEN alleen te staan.

De algemeene betekenis moet door ons niet worden onderschat. Het was in het begin der zeventiende eeuw slechts een tiende gedeelte van ons volk, dat leefde uit de beginselen van het Calvinisme, maar dat tiende deel heeft, de historie heeft het doen zien, leiding weten te geven aan ons volksleven op kerkelijk, maatschappelijk en staatkundig terrein.

Ook nu zijn wij ver in de minderheid. Ook nu is het wellicht slechts een tiende gedeelte van ons volk, dat MET OVERTUIGING deze beginselen is toegedaan, en daaronder is slechts een gedeelte Christelijke patroons, en toch kan ook nu dit kleine gedeelte op maatschappelijk terrein mede leiding gevend zijn. Indien maar door het Christen-volk van Nederland in het algemeen en door onze Christelijke werkgevers, middenstanders, boeren en tuinders in het bijzonder, er naar worde ge-

1) Niet te verwarren met de z.g. „Thomistische beschouwing", ontleend aan de wijsgeerige opvatting van den in R.-Kath. kring als heilige vereerd Thomas van Aquino.

De atomistische maatschappij-beschouwing leert de opbouw der dingen uit de atomen.

streefd, dat de ernstige achterstand die er is, spoedig verdwijnt, en ALLEN schouder aan schouder gaan staan.

Te weinig nog beseffen velen, welke ernstige schade door het z.g. neutraal georganiseerd zijn aan den arbeid onzer Christelijke organisaties op politiek en maatschappelijk terrein wordt toegebracht. Te weinig nog beseffen anderen de misleidende werking van een dubbel georganiseerd zijn in Christelijke en neutrale organisatie.

Ernstig is de toestand zeker. De talrijke zoons van Christelijke patroons, die zich op vaders voorbeeld in de „neutrale" sfeer reeds thuis zijn gaan gevoelen en de Christelijke patroonsorganisatie zijn gaan beschouwen als een „quantité négligeable", zijn daarvan het bewijs.

Groeie daarom steeds meer, ook zelfs nog onder het Christen-volk van Nederland, het besef, dat de toepassing der Calvinistische beginselen voor ons volksleven mede omvat het terrein der maatschappij, dat een der voornaamste middelen voor die toepassing is de Christelijke patroonsorganisatie, en rijze daarbij de bede omhoog om schuldvergifenis en om meer getrouwheid in het beleven onder de belijders van den Naam des Heeren.

Het is vooral in dagen gelijk wij thans beleven, dat de geloovigen opgeroepen worden met de woorden van den Profeet: „De verstrooier trekt tegen uw aangezicht op, bewaart de vesting, bezichtigt den weg, sterkt de lendenen en versterkt de kracht." ²⁾

A. BORST Pzn.

²⁾ Mr I. da Costa: Bezwaren tegen den geest der eeuw (Sijthoff, Leiden, 1923) laatste zin.

Janse—Jansens en dito omgekeerd.

Naar aanleiding van de „noten" van den heer Janse op mijn artikel EENZIJDIG, hetwelk in „De Reformatie" van 25 Febr. werd overgenomen uit „Credo", welk blad het uit „Om Sions Wil" had overgenomen, heb ik behoefte eenige opmerkingen te maken.

Ik ben den heer Janse dankbaar, dat hij notitie van mijn geschrift heeft genomen en het van eenige niet-onvriendelijke noten voorzag. Maar helaas, ik begrijp alles niet. Dat zal misschien wel aan mij liggen. Echter, toen ik dezen winter hier in Den Haag mijn cursus over het boek van Prof. Vollenhove volgde en hij verschillende dingen van de Calvinistische Wijsbegeerte, waaronder vooral het „Schema van wetkringen" en functies en wat daarmee in verband staat, breedvoerig toelichtte, ook door aanschouwelijke voorstelling, heb ik met veel genoegen geluisterd en geleerd, want, toen was hij in zijn behandeling en bespreking van de zware stof zeer duidelijk en goed te begrijpen. Maar ik vind, dat hij in sommige van zijn publicaties niet altijd even duidelijk en glashelder is. Prof. Schilder zegt in zijn naschrift op bedoeld artikel, dat hij er „zeker van is, dat de heer Janse wordt misverstaan".

Dat kan best zijn in sommige gevallen.

Maar dat ben ik dan niet alleen.

Hier is m. i. reden voor de vraag: aan wie de schuld? Aan de lezers of aan den schrijver.

Ook nu weer, wat eenige van zijn noten betreft.

Daar blijkt m. i. uit, dat de heer Janse mij misverstaan heeft.

Ik meen uit den korten zin van zijn lange rede te moeten besluiten, dat deze broeder mij, zoo simpel weg, iets in de schoenen schuift, waar ik tot geen prijs aan wil en mij in een hoek duwt, waar ik heelemaal niet staan wil, namelijk in den hoek van een steil subjectivisme. Het komt me voor, dat hij denkt, dat ik iemand ben, die het zwaartepunt legt in een soort „koude" en „doode" niet-bevindelijke-bevindelijkheid, welke met waar geloof niets van doen heeft. Daar moet ik ernstig tegen protesteeren.

Ik meen onderscheid te mogen en te moeten maken tusschen Schriftuurlijke en gezonde mystiek en tusschen dat ellendige zelfgemaakte subjectivisme, dat nóg minder is dan een caricatuur van het echte subjectieve en dat, naar ethischen trant, de grond des geloofs legt, niet in God en Zijn Woord, maar in ervaringen en gewaarwordingen en ziele-gestalten en gemoeds-aandoeningen etcetera.

Daar moet ik nu net precies niks van hebben.

Ik heb duidelijk gezegd in mijn artikel Eenzijdig, niet, dat de eenige troost buiten ons om gaat. Want dat zou ongereformeerde nonsens geweest zijn.

Maar ik heb geschreven, dat de GROND van onzen troost geheel buiten ons ligt. Dat gaat juist tegen alle onscriptuurlijk en onvroombroom subjectivisme in.

Als de heer Janse in noot 4 zegt, dat bij mij „subject" hetzelfde is als in de moderne filosofie, n.l. het souveraine in zichzelf gesloten autonome persoonlijkheids-ik, dat in het denken zich „apart stelt van heel de overige wereld en van God", dan werp ik dat verre van mij.

Ik heb ook niet bedoeld, wat de heer Janse o.m. in noot 3 zegt, dat Christus mij „van de „objectieve soteriologie" verzekert, waardoor ik dat buiten-mij-omgaande nu ook naar mij mag toehalen".

Geen sprake van. Afgedacht nog van de zware terminologie zou dat onzin geweest zijn, van me.

Het is eigenlijk zoo heel eenvoudig.

Dit is het: wat Christus deed en verwierf moet op mij persoonlijk toegepast worden door Jen Heiligen Geest. Die ons persoonlijk verzekert, dat we het eigendom van Christus zijn en dat we het eeuwige leven in beginsel deelachtig zijn. Als ik honger heb en ik sta voor een kast kostbaar voedsel, dan moet ik, zal mijn